

Kommunrevisorerna granskar

UMEÅ KOMMUN
VALNÄMNDEN

Grundläggande granskning 2021

**UMEÅ
KOMMUN**

1. Inledning och bakgrund

Revisorerna är kommunfullmäktiges organ för kontroll och ansvarsprövning av styrelser och nämnder. Revisorerna ska årligen granska verksamheten inom nämndernas verksamhetsområden i den omfattning som följer av god revisionsred. Enligt kommunallagen (12. kap 1 §) är revisionens uppgift att pröva om:

- ▶ Verksamheten sköts ändamålsenligt
- ▶ Verksamheten ur ekonomisk synvinkel sköts tillfredsställande
- ▶ Räkenskaperna är rättvisande
- ▶ Den interna kontrollen är tillräcklig

Revisorernas årliga granskning består av såväl en grundläggande granskning som av ett antal fördjupade granskningar. Den grundläggande granskningen är den löpande granskning som varje år genomförs avseende styrelse och nämnder, och består av tre delar:

- granskning av delårsrapport och årsredovisning
- granskning av måluppfyllelse
- granskning av intern styrning och kontroll

Den grundläggande granskningen är till sin karaktär en fortlöpande insamling av fakta och iakttagelser. Granskningen ska ge underlag för att bedöma styrelsens och nämndernas styrning, uppföljning och kontroll, säkerhet i redovisningssystem och rutiner samt måluppfyllelse, för att kunna uttala sig i ansvarsfrågan. Den grundläggande granskningen kommer att fortgå fram till revisionens slutliga bedömningar i revisionsberättelsen rörande 2021.

1.1 Syfte

Det övergripande syftet med den grundläggande granskningen är att utgöra en grund till revisorernas bedömning om styrelse och nämnder har skapat förutsättningar för tillräcklig styrning, uppföljning, och kontroll av verksamheten.

1.2 Avgränsningar

Den grundläggande granskningen avser år 2021.

1.3 Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens slutsatser och bedömningar. I denna granskning utgörs revisionskriterierna av:

- Kommunallagen
- Budget och uppdragsplaner 2021
- Nämndernas reglementen

1.4 Ansvarig nämnd

Iakttagelserna i denna rapport avser valnämnden. Valnämnden ska fullgöra de uppgifter som ankommer på valnämnd samt ansvara för genomförande av val eller folkomröstning enligt vallagen (2005:837), folkomröstningslagen (1979:369) samt lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar. Nämnden ansvarar för att det finns lämpliga vallokaler. Nämnden ansvarar för

översyn av kommunens indelning i valdistrikt och bereder ärenden om fullmäktiges förslag till ändringar i valdistriktsindelningen.

1.5 Genomförande

Dialogmöten har genomförts med respektive nämnd med syfte att bedöma om styrelse och nämnder har en tillräcklig struktur för styrning, uppföljning och kontroll av verksamheten. Detta för att säkerställa att de lever upp till de mål och beslut som fullmäktige fastställt.

I årets grundläggande granskning har presidiet i styrelse och nämnder skriftligt besvarat generella och nämndspecifika frågor samt ett bedömningsformulär. De svar som lämnats har använts som underlag till de dialoger som genomförts med respektive presidium under hösten 2021. Vid presidiedialogerna gavs revisorerna även möjlighet att ställa kompletterande frågor.

För att få en helhetsbild av styrelsens/nämndens arbete, har de underlag som upprättats (formulär och anteckningar från dialog) kompletterats med insamling, genomgång och analys av relevanta styr- och uppföljningsdokument.

Den grundläggande granskningen baseras på revisorernas riskanalys och omfattar samtliga nämnder och styrelser. Den ger också underlag att under året uppdatera revisorernas riskanalys. Den grundläggande granskningen pågår under hela granskningsåret. Den information som inhämtats i samband med den grundläggande granskningen beaktas även vid revisorernas riskanalys inför kommande år.

1.6 Begreppsförklaringar

Nedan följer en förklaring av de begrepp som revisorerna använder vid sin bedömning:

- Bristfällig – Omedelbara förstärkningar krävs
- Tillräcklig – Behov av förstärkningar föreligger
- Ändamålsenlig – God följsamhet inom området
- Tillfredsställande – Mycket god följsamhet inom området

2. Resultat av granskningen

Nedan redogörs för iakttagelser och bedömningar avseende nämndens verksamhetsstyrning, ekonomistyrning och interna kontroll under 2021. De skriftliga svar som presidiet lämnat (utifrån framtaget bedömningsformulär) inför revisorernas dialogträff med dem i september 2021 framgår av bilaga 1 och 2.

2.1 Verksamhetsstyrning

Iakttagelser

Nämnden antog hösten 2020 en uppdragsplan för 2021. Uppdragsplanen innehåller en beskrivning av hur nämnden avser arbeta med berörda fullmäktigemål och uppdrag. Uppdragsplanen specificerar även att valnämnden ska fullgöra de uppgifter som ankommer på valnämnd samt ansvara för genomförande av val eller folkomröstning enligt vallagen (2005:837), folkomröstningslagen (1979:369) samt lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar. Nämnden ansvarar för att det finns lämpliga vallokaler. Nämnden ansvarar för översyn av kommunens indelning i valdistrikt och bereder ärenden om fullmäktiges förslag till ändringar i valdistriktsindelningen.

Nämnden har lämnat rapporter till kommunstyrelsen per april och augusti. I nämndens rapport till kommunstyrelsen för tertial 1 finns ingen bedömning av måluppfyllelse för fullmäktiges övergripande mål och uppdrag.

I nämndens rapport till kommunstyrelsen för helåret görs en bedömning av måluppfyllelse för fullmäktiges övergripande mål och uppdrag. Samtliga berörda mål och uppdrag bedöms vara uppfyllda eller genomförda.

Bedömning

Vår bedömning mot bakgrund av denna grundläggande granskning är att nämndens verksamhetsstyrning är tillräcklig. Detta mot bakgrund av att nämnden (till skillnad från föregående år) antagit en heltäckande uppdragsplan vilken följts upp för helåret 2021. Vi noterar dock att nämnden inte gjort en kontinuerlig bedömning och prognos för måluppfyllelse under året.

2.2 Ekonomistyrning

Iakttagelser

Nämnden har följt upp sin ekonomi löpande under 2021. Valnämndens årsbudget är 72 tkr. Valnämnden har även beviljats 845 tkr i driftbudget, medel som dock inte är överförda till nämnden. Kostnaderna bedömdes i uppdragsplanen att öka jämfört med föregående år som följd av ökade personalkostnader och fler nämndsmöten för att förbereda inför valet 2022. Valnämnden har även beviljats 1200 tkr i investeringsbudget. De medlen är dock inte förda till valnämnden utan ligger kvar hos kommunstyrelsen.

Årsprognosen för tertial 1 var -800 tkr. Kostnaderna för perioden januari – april består av personalkostnader (161 tkr) och övriga driftkostnader (52 tkr).

Uppföljningen för helåret visar en budgetavvikelse på – 1217 tkr. Kostnaderna för perioden januari – december består av personalkostnader (1 136 tkr) och övriga driftkostnader (153 tkr). Av rapporten för helåret framgår även att valnämndens investeringar för 2021 är överflyttade till 2022 på grund av avsaknad av verksamhetslokal. Valnämndens verksamhetslokal färdigställs enligt uppgift under början av 2022.

Bedömning

Utifrån vad som framkommit av denna översiktliga granskning bedömer vi att nämndens interna ekonomistyrning är tillräcklig. Med anledning av att den grundläggande granskningen är översiktlig görs bedömningen med begränsad säkerhet. Genom att nämnden har påtalat underskottet och problemen för kommunstyrelsen bedömer vi att nämnden har vidtagit rimliga åtgärder.

2.3 Intern kontroll

lakttagelser

Valnämnden antog i november 2020 en riskanalys och internkontrollplan för 2021. Av beslutsärendet framgår att verksamheten under 2021 kommer att vara inriktad på förberedelser inför valet 11 september 2022 samt verksamhetsutveckling. Ur ett riskperspektiv är avsaknaden av en verksamhetslokal det allt överskuggande problemet. Detta nämns under samtliga kontrollområden som tas upp i riskanalysen. Nämnden anser att bedömningen av sannolikhet och konsekvens innebär att frågan om verksamhetslokal måste följas noga och ska rapporteras tillbaka till nämnden vid kommande sammanträde.

Nämnden följde upp sin internkontrollplan 2021 vid sammanträdet i februari 2022. Vi noterar dock att nämnden inte följt upp internkontrollplan löpande under 2021.

Bedömning

Vi bedömer att nämnden har en tillräcklig struktur för intern kontroll avseende verksamhet och den ekonomiska redovisningen. Detta är en positiv utveckling jämfört med tidigare år. Av kommunens riktlinjer för intern styrning och kontroll (reviderad av fullmäktige 2011-09-26, § 153) framgår att en riskanalys ska göras och dokumenteras i syfte att identifiera omständigheter som utgör risk för att inte uppfylla de krav som ställs på verksamheten. Nämnden har beslutat om en riskanalys, där nämnden identifierat risker för nämndens verksamhet och ekonomi. Nämnden har också fattat beslut om en internkontrollplan för 2021. Ett utvecklingsområde bedöms vara att löpande följa upp internkontrollen under året.

3. Sammanfattande bedömning

Vår sammanfattande bedömning utifrån granskningens syfte är att nämnden har en tillräcklig struktur för styrning, uppföljning och kontroll av verksamheten, inom samtliga områden (verksamhetsstyrning, ekonomistyrning och intern kontroll). Vi noterar särskilt den positiva utvecklingen av arbetet med intern kontroll jämfört med tidigare år.

Bilaga 1

Frågeställningar till nämndens presidium

Verksamhetsstyrning

Hur ser nämndens plan för att ta fram en beskrivning av nämndens grunduppdrag ut?

Enligt fastställda anvisningar är valnämnden på samma sätt som Kommunrevision och Kommunfullmäktiges jämställdhetsutskott undantagna från uppdraget, men att nämnden enligt fastställda anvisningar om de så vill kan utforma ett grunduppdrag samt genomföra översyn av reglemente/arbetsordning.

Vilka mål behöver nämnden lägga extra fokus på för att nå måluppfyllelse vid årets slut?
För 2021 är det frågan om valdistriktsindelning som nämnden har lagt extra fokus på.

Vilka utvecklingsområden finns det för uppföljning av mål och verksamhet under året?

Kommunfullmäktige har under året fattat beslut om nya riktlinjer som tydliggör hur styrning av kommunens nämnder och bolag ska ske. Nämnden har inväntat anvisningarna från KS (vilka beslutades 17 aug). Observera att Valnämnden enligt fastställda anvisningar på samma sätt som Kommunrevision och Kommunfullmäktiges jämställdhetsutskott är undantagna från uppdraget, men att nämnden enligt fastställda anvisningar om de så vill kan välja att följa KS anvisning. Nämnden kommer vid kommande sammanträde att diskutera huruvida nämnden ska ta fram förslag till grunduppdrag, genomföra revidering av reglemente och ta fram beskrivning på verksamhetsstyrning enligt anvisning från KS. Om nämnden väljer att arbeta fullt ut i enlighet med KS anvisning kommer nämnden genomlysas och vid behov föreslå revidering av nämndens reglemente samt ta fram beskrivning/förslag på grunduppdrag för nämnden samt beskrivning/förslag på verksamhetsstyrning som tillgodoser nämndens behov av styrning, kontroll och uppföljning. Dock är 2022 ett valår.

Ekonomistyrning

Utifrån nämndens budgetförutsättningar, vilka utmaningar ser ni att ni har för att klara en ekonomi i balans?

Valnämndens uppdrag växer utifrån rekommendationer och krav från valmyndigheten. Detta innebär att nämnden behöver större personalresurser än vad som budgeterats. Krav och rekommendationer kommer löpande vilket innebär att planeringsförutsättningarna för nämnden försvåras. Som ett exempel måste besiktningar av vallokaler påbörjas tidigare än planerat. De år som inte är valår saknar nämnden pengar utöver fasta kostnader vilket medför att alla oförutsedda utgifter innebär ett underskott för nämnden. Nämnden bistår även med personalresurser som inte är budgeterade. Det kan vara exempelvis stöd vid val till sametinget, kyrkovalet och till andra kommuner i länet. Nämnden deltar även löpande i olika projekt på nationell nivå.

Hur arbetar nämnden för att säkerställa en så hög träffsäkerhet som möjligt i de ekonomiska prognoserna?

De av nämnden kända kostnaderna läggs in i budget och följs upp av nämnden regelbundet. Mycket av valnämndens arbete baseras på nationella beslut vilket försvårar hög träffsäkerhet i de ekonomiska prognoserna.

Inom vilka verksamheter bedömer ni att det finns behov av att utveckla/stärka styrning och uppföljning av ekonomin?

Nämnden har med hänvisning till ovanstående frågor svårt att budgetera verksamheten, inte minst under år när det inte är något val. Det gör att styrning och uppföljning av ekonomin är svårt. Nämnden menar att en jämnare budgetering över åren skulle stärka styrningen och uppföljningen av ekonomin.

Intern kontroll

På vilket sätt kan nämndens arbete med riskanalys och intern kontrollplan utvecklas ytterligare? Hela nämndens arbete med riskanalys och intern kontrollplan utgår från vårt uppdrag som lokal valmyndighet. För att utveckla detta, måste nämnden arbeta ännu närmare kommunens säkerhetsavdelning samt de förvaltningar som ansvarar för resurser som nämnden nyttjar. Nämnden har även ett fördjupat samarbete med den regionala valmyndigheten länsstyrelsen samt myndigheter på nationell nivå.

Finns det några specifika verksamheter, processer eller rutiner där nämnden behöver stärka den interna kontrollen?

Valmyndighetens kommande rekommendationer kring lokaler och förvaringsutrymmen, transporter, personal, arbetsuppgifter och praktisk hantering i samband med val samt IT kommer att leda till att nämnden behöver göra en översyn av sina processer och rutiner. I samband med detta kommer den interna kontrollen att stärkas.

Hur kan uppföljningen av den interna kontrollen utvecklas för att nämnden bättre ska kunna vidta ändamålsenliga åtgärder vid eventuella avvikelser?

I samband med att den interna kontrollen utvecklas enligt ovan kommer nämnden att kunna vidta ändamålsenliga åtgärder vid eventuella avvikelser.

Arbetsmiljö och sjukfrånvaro

Hur arbetar nämnden med att främja en god arbetsmiljö i sina verksamhetsområden?

Valnämnden har påbörjat ett arbetsmiljöarbete enligt kommunens gällande rutiner inför valet 2022.

Hur arbetar nämnden med att säkerställa en långsiktigt stabil sjukfrånvaro på låg nivå?

Inte aktuellt för valnämnden.

Bilaga 2

Nedan anges nämndens/presidiets bedömning om nämndens följsamhet till följande lagkrav, mål och beslut samt åtaganden kopplat till fullmäktiges mål och uppdrag:

Verksamhetsstyrning

Åtagande	Krav enligt	Presidiets bedömning av följsamheten	Hänvisning till §§ och underlag som styrker bedömning
<i>2.1.1. Beaktas samtliga mål och uppdrag som berör nämnden i uppdragsplanen?</i>	Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §, Reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder	☒ Ja ☐ Nej	Prot. VN 2020-11-23 § 18, ärende VN-2020/00024 Svar på frågan: Ja, se dokumentet "Uppdragsplan 2021 Valnämnden"
<i>2.1.2 Har nämnden fått tillräcklig uppföljning och återrapportering avseende mål och måluppfyllelse?</i>	Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §, Reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder	☒ Ja ☐ Nej	Prot. VN 2020-11-23 § 18, ärende VN-2020/00024 Enligt uppdragsplanen ska uppföljning ske tertial 3.
<i>2.1.3 Har nämnden vid behov tagit aktiva beslut utifrån uppföljning om åtgärder för att uppnå måluppfyllelse?</i>	Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §, Reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder	☒ Ja ☐ Nej	Enligt uppdragsplanen ska uppföljning ske tertial 3.

Ekonomistyrning

Åtagande	Krav enligt	Presidiets bedömning av följsamheten	Hänvisning till §§ och underlag som styrker bedömning
<i>2.2.1 Har nämnden anpassat verksamheten utifrån de</i>	Kommunallagen (2017:725), 11 kap. 5 §	☐ Ja ☒ Nej	Nej. Se Delårsrapport jan-apr, VN 2021-05-11 § 12, VN-2021/00011

<i>förutsättningar som anges i budget?</i>	Fullmäktiges riktlinjer för god ekonomisk hushållning		
<i>2.2.2 Har nämnden fått tillräcklig uppföljning och återslag avseende ekonomi och verksamhetens utveckling?</i>	Kommunallagen (2017:725), 11 kap. 5 § Fullmäktiges riktlinjer för god ekonomisk hushållning	X Ja ☐ Nej	Årsbokslut, VN 2021-02-09, § 2, VN-2021/00001 Delårsrapport jan-apr, VN 2021-05-11 § 12, VN-2021/00011
<i>2.2.3 Om nämnden prognostiserat ett underskott, har nämnden fattat beslut om åtgärder för att nå en ekonomi i balans?</i>	Kommunallagen (2017:725), 11 kap. 5 § Fullmäktiges riktlinjer för god ekonomisk hushållning	☐ Ja X Nej	Delårsrapport jan-apr, VN 2021-05-11 § 12, VN-2021/00011

Intern kontroll

Åtagande	Krav enligt	Presidiets bedömning av följsamheten	Hänvisning till §§ samt underlag som styrker bedömning
<i>2.3.1 Har nämnden fastställt riskanalys?</i>	Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §, Handledning - intern styrning och kontroll (KS 2019-12-19)	X Ja ☐ Nej	VN 2020-11-23, § 19
<i>2.3.2 Har nämnden fastställt internkontrollplan?</i>	Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §, Handledning – intern styrning och kontroll (KS 2019-12-19)	X Ja ☐ Nej	VN 2020-11-23, § 19
<i>2.3.3 Har nämnden beslutat om uppföljning av internkontrollplanen?</i>	Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §,	X Ja ☐ Nej	Prot. VN 2021-02-09, § 3.

	Handledning - intern styrning och kontroll (KS 2019-12-19)		
2.3.4 Har nämnden gjort en värdering om den interna kontrollen är ändamålsenlig och tillräcklig?	Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §, Handledning - intern styrning och kontroll (KS 2019-12-19)	☒ Ja ☐ Nej	Prot. VN 2021-02-09, § 3.
2.3.5 Har nämnden tillsett att kommunstyrelsen tagit del av nämndens uppföljning av internkontrollplanen?	Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §, Handledning - intern styrning och kontroll (KS 2019-12-19)	☒ Ja ☐ Nej	Prot. VN 2021-02-09, § 3. Paragrafen expedierad till ekonomienheten som sammanställer materialet till KS.
2.3.6 Har nämnden vidtagit några åtgärder för att stärka attestrutinerna?		☐ Ja ☒ Nej	Nytt attestreglemente för Umeå kommun och tillämpnings-anvisning för kommunstyrelsen är under beredning. De är dock ej beslutade vid besvarandet av denna enkät.